

K R O N I K A

XII KONGRES SAVEZA UDRUŽENJA FOLKLORISTA JUGOSLAVIJE (Celje, 6—10. IX 1965)

Otvaranje kongresa bilo je mala proslava 10-godišnjice Saveza udruženja folklorista Jugoslavije, osnovanog 1955. na Bjelašnici. Pored domaćih, na kongresu je bilo i više od trideset stranih folklorista, otprilike četvrtina svih učesnika. Iz slavenskih zemalja stigli su gosti iz ČSSR (11), po 3 iz SSSR-a i Bugarske, 1 iz Poljske. Ostali su došli iz Rumunjske, DR Njemačke, SR Njemačke, Belgije, Mađarske, Francuske i Engleske, odakle je došla i B. Krader, glavni tajnik Međunarodnog savjeta za narodnu muziku (IFMC).

Organizator kongresa, Slovensko etnografsko društvo, rasporedio je rad kongresa na plenarna zasjedanja i pet sekcija (za etnomuzikologiju, narodnu prozu, narodnu poeziju, folklorno kazalište i narodne plesove). Budući da su svi učesnici kongresa primili unaprijed umnožene kongresne referate, skratilo se vrijeme za izlaganje referata, odnosno osnovnih teza na 8—10 minuta; time se postiglo relativno dosta vremena za diskusije.

Teme plenarnih zasjedanja bile su: 1. Etnografski prikaz celjskog područja; 2. Problemi razvoja folkloru u sadašnjosti i 3. Arhaični elementi u svadbenim običajima.

Uvodni geografsko-historijski pregled i opći prikaz narodnoga gospodarstva u Savinjskoj dolini dao je J. Orožen. Splavarstvo (flosarstvo) na Savinji dokumentirano je prikazao referat pok. F. Hribernika, a ambare (kašte) na celjskom području D. Predan. U iscrpnom referatu o načinu života i običajima stanovništva između Savinje, Save i Sutle iznio je N. Kuret i neke podatke o književnom, plesnom i muzičkom folkloru toga kraja. To su bili svi prilozi prvoj kongresnoj temi! Nije bilo referata o narodnoj muzici, plesu i književnosti na celjskom području, a dosadašnji kongresi Saveza uvijek su nas upoznavali sa te tri osnovne grane folkloru onoga kraja u kojemu se održavao kongres. Na odlično organiziranom izletu u Savinjsku i Logarsku dolinu (posjet rimskoj nekropoli u Šempetru, riznici u Radmirju i slapu Rinke u Savinjskim alpama) nismo, također, nigdje mogli dobiti uvid u pojedine grane folkloru toga kraja. Ako iz objektivnih razloga nije bilo moguće da čujemo starije domaće pjevanje ili da na neki drukčiji način neposredno upoznamo nešto od starijeg folkloru tog područja, bilo bi korisno da smo mogli zaviriti i u novije, suvremene folklorne oblike na terenu. Njima je djelomično bila i posvećena druga kongresna tema.

Nedostatak teoretskih raspravljanja o folkloru celjskog područja i neposrednog terenskog kontakta s njime organizator je, doduše, nastojao nadoknaditi angažiranjem Akademске folklorne skupine »France Marolt« iz Ljubljane koja je priredila u čast XII kongresa uspjelo veće slovenskih narodnih plesova. Izvršni

celjski muški zbor na prijemu kod predsjednika celjske općinske skupštine nastupio je s koncertnim programom.

Drugoj kongresnoj temi bilo je povećano 14 referata. Opća pitanja razvoja suvremenog folklor obradili su D. Nedeljković, A. Nazor, manjim prilogom i I. Jelenović. Folklorizam koji se naročito u turizmu sve više širi i potiskuje izvorni folklor oštro je osudio D. Antonijević. Ž. Mladenović iznio je novosti i probleme današnje deseteračke pjesme u sjevernoj Srbiji, O. Mladenović prikazala je velik razvoj srpskoga plesa Moravac u posljednjih 20 godina, a B. Vlahović momente folklorizacije poznate slovenske partizanske pjesme »Slovenci kremeniti, le stopimo v korak«.

Pravce suvremenog razvoja rumunjske narodne popijevke obradio je G. Ciobanu (Bukurešt), a razvitak i današnje stanje muzičkog folklor u Bugarskoj E. Stoin (Sofija).

U drugu su temu ušli i referati različitih sadržaja koji samo djelomično dodiruju razvoj folklor u sadašnjosti: Socijalno kritička narodna pjesma u odnosu na društvenu stvarnost (H. Strobach — Berlin), Pjesme otpora i radnička pjesma (M. Sertić), Junak historijske narodne pjesme kod Bugara i Makedonaca (H. Czajka — Varšava), Problemi dječjeg folklor u modernim metodama estetskog odgoja djece i omladine (F. Bonuš — Prag). Iz narodnog graditeljstva obradio je A. Freudreich sljeme i njegov razvoj od konstrukcije na »sohe« do tzv. podvlake, zadržane i u novijim konstrukcijama, na koje još i danas nailazimo na terenu.

Arhaične elemente u svadbenim običajima (treća kongresna tema) iz Srbije obradio je M. Barjaktarović, iz Crne Gore J. Vuković, Gornje Hercegovine M. Slijepčević, iz Leskovačkoga kraja D. Đorđević. Uvodni opći pregled te teme dao je N. Knežević. Uvođenje nevjestu u novi domaći kult prikazao je S. Zečević.

Arhaične elemente u napjevima rumunjskih narodnih svadbenih pjesama, posvećenih nevjesti, prikazala je Gh. Suliteanu (Bukurešt), simboličku otmicu nevjestu u svadbenim običajima Čeha i Slovaka V. Frolec (Brno), dramske igre na svadbama u zagrebačkim selima N. Bonifačić Rožin. Na arhaične elemente u tekstovima svadbenih pjesama iz Bosne i Hercegovine upozorila je Lj. Simić. Od preostalih šest manjih priloga navest ćemo: Svatovski običaj davanja i prekida prida (I. Nikolić), Domazetska svadba u istočnoj Srbiji (M. Bošković-Matić), Završne zdravice u djevojačkoj kući (N. Martinović).

Pjesme što se pjevaju u svatovima a nisu vezane za pojedine čine svadbenih običaja, i zajedničke su Srbima, Hrvatima i muslimanima u Bosni i Hercegovini, prikazala je M. Fulanović-Šošić. O svadbenim običajima u Vukovu Rječniku govorio je M. Lalević, a o motivu »Smrt Omera i Merime« u slovenskoj narodnoj književnosti P. Vlahović.

Značajan uspjeh celjskoga kongresa bio je intenzivan rad u sekcijama. Nasuproto previše raznolikim i mnogobrojnim referatima i saopćenjima na plenarnim zasjedanjima, odvijao se rad u sekcijama unutar jedne, strukom potanje određene teme.

Etnomuzikološka sekcija raspravljala je o odnosu ritma teksta i ritma melodije u narodnom pjevanju. Opći pregled tog odnosa dao je V. Beljajev (Moskva) uz 25 primjera narodnih napjeva iz različitih zemalja. Govoreći o tim odnosima u rumunjskoj narodnoj popijevci, G. Ciobanu (Bukurešt) zastupao je mišljenje da metrika stihova određuje ritam melodije. Različite pojave anakruze i njezino jačanje u novijem razvoju narodnog pjevanja u Sloveniji obradio je V. Vodušek. R. Hrovatin je pokazao kako se u slovenskim narodnim melodijama građenim na osnovu ritma riječi (»vokalni pevski tip«) slažu metrički akcenti teksta i melodije, dok se oni u melodijama na osnovu ritma pokreta (»kinetički plesni tip«) razlikuju. Tri grupe pjevanog simetričnog osmerca prikazao je D. Dević. Referati o metrici u knjizi Narodne melodije Crne Gore pok. M. Vasiljevića (Z. Vasiljević) i o trinastercu — tzv. vagantskom stihu u narodnim pjesmama jugoistočne Evrope (T. Vujičić — Budimpešta) nisu bili unaprijed predviđeni u programu kongresa. Takva iznenadna povećanja programa, makar i zanimljivim referatima, nisu preporučljiva jer smanjuju vrijeme posvećeno diskusijama, toliko značajnim za rad u sekcijama i rad kongresa uopće.

U tri posebne sekcije za narodnu književnost stručnjaci su raspravljali o klasifikaciji narodnih pripovijedaka (M. Bošković-Stulli, D. Klimová i dr.), o klasifikaciji i terminologiji narodnih pjesama (Z. Kumer, pojedine probleme zahvatili su R. Medenica, D. Mićović i V. Džaković), o istraživanju dramskih elemenata u folkloru (N. Kuret, N. Bonifačić Rožin, manjim prilogom St. Roca). U sekciji za narodnu prozu održala je V. Gašpariková (Bratislava) referat o poetskom liku kralja Matijaša Korvina u narodnoj proznoj predaji Slovaka i Slovenaca.

U sekciji za narodne plesove sastala se i međunarodna Komisija za narodne plesove IFMC. Nakon referata I. Ivančana (Elementi alpskih plesova u hrvatskom folkloru) članovi tog radnog tijela raspravljali su o terminologiji i metodama strukturalne analize narodnih plesova, o čemu je referirala H. Laudová (Prag).

Izvan predviđenog programa održali su na celjskom kongresu svoje radne sastanke Komisija za proučavanje narodnih instrumenata koja priprema prilog iz Jugoslavije za Priručnik evropskih narodnih muzičkih instrumenata u redakciji E. Stockmanna (Berlin) i E. Emsheimera (Stockholm), kao i jugoslavenska redakcija časopisa Demos koji izlazi u Berlinu (DDR). Članovi sekcije za narodnu poeziju primili su obavještenja o radovima na katalogizaciji evropskih balada koje prevodi R. Brednich (Freiburg in Br.).

Na godišnjoj skupštini Saveza folklorista Jugoslavije izabrana je za novog predsjednika Saveza dr Galaba Palikruševa iz Skoplja. Jerko Bezić

OSMO SAVJETOVANJE ETNOLOŠKOG DRUŠTVA JUGOSLAVIJE (Split, 14.—17. X 1965)

Prvi dio Savjetovanja bio je posvećen 70-godišnjici života dra Milovana Gavazija dugogodišnjeg profesora i pročelnika etnološke katedre Filozofskog fakulteta u Zagrebu i predsjednika Etnološkog društva Jugoslavije. Na ovom Savjetovanju osvjetljen je pedagoški i naučni rad profesora Gavazija u nizu referata njegovih nekadašnjih i današnjih studenata i suradnika, a poseban broj »Etnološkog preglada« (br. 6—7, 1965) izašao je kao spomenica ove proslave.

U drugom dijelu Savjetovanja uvodno predavanje održala je Zarka Mladineo, kustos Etnografskog muzeja u Splitu, koja je na zanimljiv i pregledan način, uz potrebne ilustracije, informirala učesnike o arheološkim, etnografskim i historijskim značajkama Splita i njegove okolice. U nastavku redali su se referati o zajedničkoj temi »Komponente u tradicionalnoj kulturi naroda Jugoslavije«, što je ujedno dio tematike kojom se bavio u svom dugogodišnjem radu i profesor Gavazzi.

Predavanje Ksenije Vinski-Gasparini o problemu kontinuiteta i važnosti arheološke baštine u formiranju materijalne kulture Slavena na području Jugoslavije svojom je iscrpnom analizom pokazalo bitne komponente materijalne kulture i ujedno bilo povod za diskusiju koja je potvrdila potrebu suradnje etnologâ i arheologâ pri usporednom analiziranju narodne kulturne baštine.

Predavanje prof. Gavazija o kulturi južnih Slavena u doba dolaska na jugoistok Evrope obuhvatilo je osnovna područja materijalne, duhovne i socijalne kulture, te u najkraćim crtama dalo karakteristike života i kulture predaka današnjih Slavena, uz opis elemenata te kulture koji su očuvani i do danas.

Predavanje dra M. S. Filipovića o orijentalnoj komponenti u narodnoj kulturi južnih Slavena nije djelovalo dovoljno temeljito pripremljeno, kao ni predavanje o mediteranskim elementima u kulturi južnih Slavena.

Održano je i nekoliko predavanja o pojedinim elementima južnoslavenske tradicionalne kulture. Prevelik broj predavanja (22), neuobičajen na etnološkim savjetovanjima, umanjilo je naučnu vrijednost Savjetovanja, jer nije bilo dovoljno vremena da se kroz diskusiju razmotre iznesena mišljenja (među kojima su neka bila od istinskog interesa za etnološku znanost).

Posljednjeg je dana dr J. Vukmanović govorio o Jovanu Cvijiću i značaju njegova rada u povodu 100-godišnjice rođenja.

Na završetku savjetovanja održana je IV skupština EDJ na kojoj je za predsjednika ponovo izabran dr M. Gavazzi. Pročitani su izvještaji Odbora EDJ, Komisije za Etnološki atlas i Komisije za etnološki film. Rad na Etnološkom atlasu pokazao je do sada znatne rezultate. U dva sveska upitnica obuhvaćeno je 70 tema,